Nina Polak

Buitenleven

2022 Prometheus Amsterdam

Voor Loes

Ze had overwogen haar naam te veranderen. Dat moest het dieptepunt geweest zijn, een laf alternatief voor de doodswens. Iets klassieks, dacht ze, Anna, Stella, Marie, en daarachter degelijk en onbestemd Smit, Dekker of Mulder. Anoniem neerstrijken in Praag, Napels, Valencia, waar dan ook. Veilig voor al dat medelijden.

Een vrouw van vijfendertig, alleen, iets beklagenswaardigers kon de buitenwereld zich blijkbaar niet indenken.

In hetzelfde vacuüm waren daar de ongeadresseerde reclamefolders die zich opstapelden. Er waren blikken tonijn, die ze staand aan het aanrecht leeg lepelde, er was een nieuwe IKEA-bank. En een tv, waarmee ze onbeschaamd haat uitwisselde. De mensen op dat scherm waren bezig de samenleving te vernietigen, of ze waren artificieel goedgehumeurd. Je kon ze alleen minachten en hopen op een natuurdocumentaire, die uiteindelijk ook in het verkeerde keelgat belandde – die schitterende beesten raasden daar over de steppe onwetend hun uitsterving tegemoet.

Zo was het, een vissig bacchanaal van zelfhaat, toen ze op een winderige lentedag het gordijn een stukje openschoof en vanaf haar derde etage zag hoe voor het pand de blauwe MG parkeerde. Nee, zei ze hardop. De bestuurder, een grijze man in een waxcoat, vouwde zich de kleine auto uit, stak de straat

over en belde aan. Verstoppen, was haar eerste impuls, in de badkamer, achter de wasmachine. Maar het bellen hield aan, zodat ze zich gedwongen zag zich steviger in haar fleecebadjas te wikkelen en naar de deur te schuifelen. Nog twee keer twijfelde ze en drukte toen toch het knopje van de intercom in.

'Papa?' Haar stem klonk als die van iemand anders.

'Rivka, lieverd? Doe maar even open voor papa.' Zijn woorden knisperden weldadig. Voor het eerst in twee weken ontdooide er iets in haar. Ze snoerde de badjas verder aan om niet te huilen. 'Het komt niet zo goed uit, pap.'

'Je moeder maakt zich zorgen, uiltje.'

En hij dan?

'Ze slaapt er niet van, Rivka.'

'Sorry.'

'Mag ik even binnenkomen?'

Ze bekeek de wanorde waarin ze zich gewenteld had. Dit hok, dat voor een appartement moest doorgaan, kostte haar twaalfhonderd euro per maand en het had zijn weinige waardigheid nu al verloren.

'Papa, ik bel jullie later, goed?'

'Mag ik dan alleen even naar de wc?'

'Het gaat nu niet.'

'Ik moet echt naar de wc.'

'Er is een kroeg op de hoek.'

'Goed kind, zoals je wilt.' Haar vader klonk broos. Ze beet op haar knokkels.

'Papa, het spijt me.'

'Vergeet niet wie je bent, Rivka.' Nu klonk hij, behalve als de vader uit *The Lion King*, ook ongeduldig en streng – vertrouwd, al met al.

Ze liet het knopje van de intercom los.

Een moment later zat ze op haar knieën voor het raam, tilde het gordijn op en keek de diepte in, naar de rotsachtige rug van haar vader, dokter Jacob Schaap, die de straat weer overstak. Het witte haar dat hij over zijn kaalte gekamd had vloog op, zijn bevende hand zocht de autosleutel en hij propte zich de sportwagen weer in. Met een volle blaas reed de oude man terug naar Den Haag.

Hoe was het in haar opgekomen om die gemangelde maar trotse naam van haar vader te vervangen door iets guurs als Mulder? Wat mankeerde haar? Ze begon te huilen, stopte toen en rukte het gordijn open.

Dit was het moment. De zelfzucht der wanhoop trok op en Rivka Schaap nam een spons ter hand.

Een dag later was het appartement nog steeds treurig maar tenminste schoon. Rivka reanimeerde haar telefoon, maakte bij haar ouders en vrienden haar excuses en checkte zelfs haar mail. De enige manier om aan deze apathie te ontkomen was iets voor een ander te betekenen. Tussen de rommel op het bureau zocht ze naar het nummer van de advocaat, dat ze op een afhaalmenu genoteerd had. Laus Snoek – die náám. Ze belde hem op met de boodschap dat ze bereid was te praten.

'Bijzonder goed nieuws, mevrouw Schaap,' zei de belegen corpsbal. Zou ze ook willen getuigen?

Dat wist ze nog niet, antwoordde ze, maar wat voelde het goed om iets te doen. Of dat het juiste zou zijn was van later zorg.

Ze spraken af in een koffietent op het station, zij en de advocaat. Op de dag zelf trok ze een fijne wollen broek met wijde pijpen aan, een paar bruine laarzen en een groene blouse. Haar sieraden waren opgeborgen, kaal en flets had ze willen zijn. Maar nu nam ze een ring uit het juwelenkistje, een gou-

den van haar oma, en terwijl ze hem om haar vinger schoof, zichzelf bekijkend in de spiegel, voelde ze zich voor het eerst in tijden meer mens dan marmot.

Het was een ochtend voor wedergeboorte, de lucht kraakhelder. Met haar handen in haar zakken liep ze de straat uit naar de tramhalte, bleef daar staan en keek naar de oude bomen in het park. Een rode Japanse esdoorn vlamde tegen de blauwe hemel. Dit kon wel eens de mooiste dag van het jaar zijn, zo'n dag die je beloftes maakte. Ze luisterde, de vogels, de trams, de scheldende jongetjes, de stad! Maar met al dat vergeten schoons sijpelde de spijt binnen. Hier was het, bij de tramhalte Beukenweg, het missen. Ze dacht aan de hond, zijn adem een wolk, in een dampend veld, tollend van pret, en daarmee, wist ze, was Esse dichtbij met haar geur en haar huid en al dat zinnelijke, onmisbare, verlorene.

I

In de nieuwe tuin stond een plataan. Rivka had de boom meteen herkend aan de uitgeklede, gladde bast. Esse had gedacht dat het een esdoorn was.

Twee maanden voor de verhuizing stonden ze naast deze boom met een groezelige makelaar, kijkend naar de achtergevel van het 'karakteristieke woonhuis uit 1900'. Snibbe had zich in het gras neergelegd alsof het zijn tuin al was. De makelaar zei weinig terwijl hij Rivka en Esse rondleidde. Wat hij wel zei klonk noordelijk: stug, relativerend. Rivka gokte erop dat ze de hand van haar geliefde kon pakken en toen zij en Esse de makelaar hand in hand de zonnige keuken in volgden, merkte hij kurkdroog op dat verderop twee mannen woonden. Ook uit het westen. *Prima volk.*

'Makelaars zijn hier net mensen,' zei ze, toen ze terugreden. Ze zag aan Esse dat zij haar enthousiasme over het huis probeerde te beteugelen en viel stil. Zo tastten ze elkaars gemoed af. Ze waren eensgezind, voelde Rivka, maar voorzichtig met wat te mooi leek. De damp van tevreden hond vulde de auto, ze keek naar de uitgestrektheid, het Noorderland, waarvan ze niet zeker wist of het haar beangstigde of geruststelde. In deze kleivlakte was dit ongekend betaalbare huis een oase, een haven, waar ze zichzelf zag schrijven in de schuur, achter in de tuin. Ze zag haar boeken in de inbouwkast van de woon-

kamer, Esses foto's in de gang met het vale marmer.

'Je zou denken dat er iets niet klopt,' doorbrak Esse de stilte in de auto.

'Er klopt altijd wel iets niet,' zei Rivka.

Kort daarop hadden ze langs de A6 geparkeerd. Ze keken elkaar aan. Esse belde de menselijke makelaar en deed een bod.

De verhuizing verliep harmonieus, het afscheid van hun appartement onsentimenteel. De verhuizers waren vertrokken. Ze woonden nu hier, hoog in het noorden, waar je op goede dagen de zee rook. Het huis was niet groot, maar de diepe tuin was een sappig stuk toekomst. Vrede, hadden ze meteen in die tuin gezien, mogelijkheden. Hun gehaaste harten begonnen er kalm en krachtig van te kloppen.

Behalve die plataan, zag Rivka nu vanuit een keuken vol dozen, stonden in de tuin een slanke lariks, een berk en drie knotwilgjes, bij de sloot. Inkoppertjes, maar Rivka kon inmiddels zo'n vijftig boomsoorten van elkaar onderscheiden. Het deed de wereld uitdijen, dat iets wat vroeger één naam had – boom – zich ineens in talloze welluidende categorieën vertakte. Populieren, cipressen, kornoeljes, wat had ze al die tijd zonder die woorden gedaan?

Bomen konden de laatste tijd op een hernieuwde, wat wanhopige waardering van mensen rekenen en ze was zelf niet ongevoelig voor dat sentiment. Iedereen sprak over een boek van een boswachter die betoogde dat bomen met elkaar communiceerden. Met hun wortelstelsels zorgden ze voor hun nageslacht en voor hun oude, zieke buren. De wetenschap erachter kon Rivka nauwelijks beoordelen, maar ze zag de charme van het gegeven. Dezelfde boswachter kwam na het succes van het bomenboek met een nog markanter verhaal over 'het geheime

netwerk van de natuur', waarin planten en dieren met elkaar samenwerken om alles draaiende te houden. De natuur, projecteerde het publiek erop los, had al millennia haar eigen internet, een wijsheid dieper dan de onze.

Die eerste dag in Onderweer was winderig en fris, de lente nog in aantocht. Esse zat in haar trainingsjack op het terras, starend naar de coulissen voor zich. Het pad tussen de verwaarloosde bloemperken, het gras dat aan maaien toe was, de plataan met zijn naaktkattenhuid, de kleine kas, de schuur, de halfhoge heg en daarachter het land, eindeloos.

'Ik heb het wel weer gezien hier,' zei Rivka, Esse vanachter naderend, waarop ze samen in hun sardonische lachen uitbarstten, opgelucht.

Het vuur in de roestige korf ging aan, er kwam een fles speciaalbier uit een verhuisdoos, er werd gekust, een eerste herinnering gemaakt. Ze hielden elkaar vast en staarden in de vlammen, alsof zich daarin iets openbaarde.

Wat deden twee vrouwen, geliefden, hier in het noorden? Laten we zien wat de stilte met ons doet, hadden ze tegen elkaar gezegd. De huizenmarkt had een rol gespeeld in het besluit, als een vijandige natuurkracht, maar ze noemden hun trek een experiment. Ze hoopten dat de verhuizing een nieuw perspectief zou bieden op het leven dat ze kenden.

Dat leven was gegoten in de stad, waar verlangens voortdurend bevredigd en opnieuw gewekt werden en waar mensen zich desondanks plechtig bogen over de vraag of dit leven wel houdbaar was – houdbaar, wenselijk, ethisch en gezond. Over de kleine en grotere levenskeuzes die de gesprekken domineerden heerste er één: moet men op deze uitgeputte planeet nageslacht achterlaten? Deze en aanverwante keuzes waren het onderwerp, in koffiezaken, wijnbars, op kraamvisites. Soms

leek het even ergens anders over te gaan, kunst, literatuur, wereldpolitiek. Natuurlijk, er werden nog altijd grappen gemaakt, smakeloze, vileine en macabere grappen. Maar uiteindelijk was bijna alles een vermomd argument voor of tegen de tranniekste der keuzes.

Esse en zij vonden elkaar in de wens om dingen op hun beloop te laten. Dat beloop, vermoedden ze, zou het beter doen als het niet steeds verstrikt raakte in de kakofonie van de stad. Het beloop had ruimte nodig om zich uit te rekken, stilte om zich hoorbaar te maken en een paar bomen om zich mee te meten.

Nu hadden ze hun hof. Ongelovig liepen ze er rond, bekeken het vanuit alle hoeken. Dit was van hen, dit knappe huis, deze grond.

Het was de puntige kas die Rivka aanvankelijk het meest had aangetrokken. Hij stond achter in de tuin, een doorzichtig kerkje van glas en hout, waar stekjes zouden worden grootgebracht, beschermd en verwarmd. Ze zag best in dat haar beeld van tuinieren romantisch was – de vraag was nog maar hoeveel geduld ze zou hebben met al die weerbarstige sprieten. Maar ze was er klaar voor om het te proberen, zoals ze er klaar voor was om in de schuur haar schrijftafel neer te zetten en meters te maken.

In de stad was ze zo langzamerhand een te zelfbewuste schrijver geworden. De onverschilligheid van de tuin voor alles wat met cultuur te maken had zou haar inspanningen relativeren. Die plataan zou haar wat soevereiniteit bijbrengen. Op de schrijftafel zou als eerste de oude *Europese bomengids* komen te liggen, die ze voor de verhuizing in een antiquariaat had opgepikt.

Zij en Esse hadden, al met al, vrij hoge verwachtingen van de natuur. Rivka kon daar om lachen. Kijk ons toch ons lesbische voorland inhalen, zei ze, bergschoenen en een bomengids.

Of het de leeftijd was, of dat onheilsgevoel dat iedereen tegenwoordig van tijd tot tijd bezocht, wist ze niet, maar ze zag haar vrienden bij bosjes troost zoeken in het groen. Die vrienden zetten hun balkons vol planten, lazen bomenboeken, hesen zich in waterdichte kleding van duurzame merken, kochten vederlichte fietsen en gingen onwennig de paden op. Ze boekten wandelreizen naar desolate heuvellanden, sliepen onder de sterren. Dat leverde een combinatie van afzien en overgave op, van presteren en accepteren. Met tegenzin kwamen ze terug naar de bewoonde wereld, ze vertelden aan iedereen hoe goed *de natuur* ze had gedaan en bogen zich weer over hun laptop. Rivka had de ambitie om het beter te doen, grondiger en minder doorzichtig. Ze zag zich onder haar eigen plataan zitten, zonder te bewegen dan wel te presteren, doordrongen rakend van ontzag, het soort respect voor de aarde dat ze in de stad vergat te betonen.

Esse, wist ze, zag zichzelf in beweging, wiedend, spittend, maaiend, hardlopend door de velden, foto's schietend van wat er over was van de dorpen om hen heen – de tandeloze grijns van een winkelier, een verlaten vroegmiddeleeuwse kerk.

De eerste ochtend, in een nog rommelige slaapkamer, openden Rivka en Esse hun ogen en keken elkaar aan. Voor het eerst in een jaar vreeën ze meteen na het ontwaken. Toen de hond begon te piepen, liepen ze met koffie de tuin in, die al zonnig was en rook naar grond. Rivka dacht het bij Esse te herkennen: de euforie van iets zaligs en nieuws.

Ze streelde de achterkant van Esses bovenarm, keek naar de

plataan. ‘Je weet wat we doen als de schaduw ons hier vindt?’ vroeg ze.

‘We geven hem een stoel,’ zei Esse.

‘Of een hangmat, daar tussen de plataan en dat andere boompje.’

‘Wat is dat voor boompje, heb je dat al opgezocht, amateur-botanistje?’

‘Een zoete kers,’ gokte Rivka.

Het was geen zoete kers, zou blijken, maar een pruimenboom die niet wilde bloeien.

Dezelfde dag, de dozen nog onuitgepakt, maaide Esse het gras en trok manisch al het onkruid dat ze kon vinden uit de aarde. Rivka zette de binnenkant van de schuur die haar schrijfhuis zou worden in de grondverf, speelde met Snibbe en deed een dutje op de bank, moe van de dialoog in haar hoofd. *Ik woon op het platteland*, deelde ze zichzelf mee. Is dit het? Is dit goed? Het is te vroeg. Dit wordt goed, als je kop kalmeert.

Toen aan het einde van die tweede dag een fles Sloveense natuurwijn openging uit het delicatessenzaakje dat Rivka misschien wel het meest zou missen, keken ze naar de tuin. Die zag er, op het gemaaide gras na, nauwelijks anders uit na een dag arbeid. Een gebed zonder end.

Esse moest haar gespannen kaken hebben gezien, want ze liep het huis in en kwam terug met een ingepakt boek. Dankbaar liet Rivka haar handen over het rood-witte papier van haar vertrouwde boekhandel glijden voor ze het eraf scheurde. *Walden* van Thoreau, een nieuwe vertaling, hip geïllustreerd.

‘Blijkbaar is dit wat men lezen moet,’ zei Esse, ‘wanneer men de natuur in trekt.’

Men. Rivka sloeg haar armen om de benen van haar liefste,

behaagzuchtige Esse. Dit fonkelende schepsel had haar de stad uit gekregen.

Thoreau zou op het bureau komen te liggen, net als Augustinus, John Muir, Annie Dillard en meer kluizenaars die zich tot de natuur gewend hadden, hun rug naar de mensheid. Rivka zou erover nadenken wat ze zocht in dit knollenveld. Ze zou erover lezen en schrijven. Ze was zo optimistisch en voorbarig geweest om een krant en een noodlijdend literair tijdschrift een stuk te beloven. Over afzondering, over het hebben van een tuin, over de vraag waarom iedereen tegenwoordig zo nodig de Mount Everest op moest, om daar op die top met z'n honderden naar eenzaamheid te snakken in peperdure donsjassen. De iconische foto die deze tragedie vastlegde had ze in de stad op hun zoemende koelkast gehangen. De stiltezoekers wilden allemaal het plafond van de wereld aanraken, stonden ervoor in de rij als voor het Anne Frank Huis. In die foto zag Rivka zowel een aansporing om aan de mensheid te ontsnappen als een bespotting van dat streven.

Maar goed dat Esse hier niet kwam om iets te zoeken. Ze zat er deze avond bij als een klomp gelukzaligheid. Haar neus was verkleurd, haar nagels waren zwart, dit ging de goede kant op.